

Sofia Virta vihr ym.

Kirjallinen kysymys päihdeongelmista kärsivien raskaana olevien ja vauvaperheiden kuntoutuksen turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Päihteet vaarantavat syntyvän lapsen kehityksen. Äitiä ja vauvaa voi ja pitää auttaa yhdessä.

Raskaana olevalla on subjektiivinen oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaali- ja terveyspalvelut. Raskausaikana avun vastaanottaminen on äidin oman valinnan varassa. Sikiön vahingoittaminen päihteillä ei lain mukaan ole laitonta. Äidin kohdussa sikiöllä ei ole oikeuksia, sillä sikiöstä tulee lain mukaan henkilö vasta syntymähetkellä. Näin ollen laki ei mahdollista raskaana olevan tahdonvastaista hoitoa syntymättömän lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi — eikä tahdonvastaista hoitoa nähdä asiantuntijoiden näkemysten mukaan muutenkaan vaikuttavana muotona auttaa.

Järjestelmämme tulee kuitenkin pystyä turvaamaan syntymättömän vauvan kasvua ja kehitystä mahdollisimman hyvin, jolloin päihdeongelman tunnistaminen sekä päihde- ja mielenterveysongelmien hoito on ensiarvoisen tärkeää sekä raskaana olevan että ennen kaikkea syntymättömän lapsen elämän ja tulevaisuuden kannalta. Myös perheen muiden jäsenten kuntoutus ja tuki on tärkeää turvata.

Raskaudenaikaisen päihteiden käytön tiedetään olevan suurin ennalta ehkäistävissä oleva vaara, jonka sikiö voi kohdata. Nopea pääsy päihdekuntoutukseen on ensiarvoisen tärkeää. Mitä varhaisemmassa raskauden vaiheessa päihdeongelma tunnistetaan ja mahdollistetaan raskaana olevan henkilön intensiivinen kuntoutus ja tuki, sitä paremmat mahdollisuudet tulevalle lapsella on saada turvallinen ja terve alku elämälle. Ensikoteihin ohjautuvien perheiden ongelmat ovat moninaistuneet, ja usein hoitoon tullaan vasta vauvan synnyttyä.

Päihdeongelman kanssa kamppailevalle äidille kuntoutus on korjaava toimenpide, mutta syntymättömän vauvan näkökulmasta kyse on ennalta ehkäisevästä terveen kasvun ja kehityksen turvaamisesta. Päihteiden lapsille aiheuttamat vauriot ovat hyvin moninaisia, ja meidän tulisi tehdä kaikkemme, ettei yksikään lapsi joutuisi altistumaan päihteille ennen eikä jälkeen syntymänsä. Syntyvän lapsen kannalta on myös ensiarvoisen tärkeää, että vanhemmat ovat valmistautuneet vauvan syntymään ja luoneet suhdetta lapseensa jo raskausaikana. Päihteetön raskausaika vapauttaa äidin mielestä tilaa vauvalle ja kiintymyssuhteen syntymiselle, mikä on merkityksellistä vauvan perusluottamuksen syntymiselle.

Kirjallinen kysymys KK 474/2025 vp

Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt odottavien ja synnyttäneiden äitien, vauvojen ja vauvaperheiden kuntoutusta vuodesta 1998 hyvin tuloksin. Pidä kiinni -hoitojärjestelmässä on vuosittain asiakkaina noin 250 odottavaa äitiä ja vauvaperhettä. Vuonna 2024 avun piirissä oli 204 vauvaa, 300 äitiä ja 138 isää. Kyseinen kuntoutus yhdistää päihdekuntoutuksen, varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tuen. Raskaana olevien ympärivuorokautinen, pitkäjänteinen kuntoutus on ollut pitkälti Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallisen Pidä kiinni -hoitojärjestelmän varassa, joka on Suomessa ainoa ja maailmallakin ainutlaatuinen. Kuntoutus turvaa terveitä elämän edellytyksiä syntyvälle lapselle, vähentää huostaanottoja ja antaa vauvoille mahdollisuuden elää omien vanhempien kanssa. Pidemmän ajan seurannan mukaan 2/3 Pidä kiinni -ensikotikuntoutuksessa olleista perheistä kuntoutuu niin, että vanhempi pystyy toimimaan lapsensa ensisijaisena huoltajana.

Hyvin oleellista on turvata vauvan tilanne ympärivuorokautisesti vanhemman opetellessa uusia taitoja kuntoutuessaan päihdeongelmasta. Pelkkä päihdekuntoutus ei vauvan kannalta riitä, sillä vanhemman traumat aktivoituvat juuri varhaisissa suhteissa vauvaan. Pidä kiinni -ensikotien aikuisasiakkaat ovat hyvin heikossa asemassa olevia vanhempia, joiden ongelmat ovat alkaneet heidän omassa lapsuudenperheessään hyvin nuorina — yhteiskunta on epäonnistunut heidän suojelussaan.

Hyvistä tuloksista huolimatta Pidä kiinni -hoitojärjestelmän rahoitus ja toiminnan jatkuvuus on vuosikautia ollut vaarassa. Kuntoutuksen pysyvän rahoituksen järjestäminen on ensiarvoisen tärkeää ja säästää myös yhteiskunnan varoja, kun huostaanotoilta ja päihdehaitoilta vältytään. Jos vanhempaa ei kuntouteta yhdessä vauvan kanssa, päättyy tilanne usein huostaanottoon. Äidin päihteiden käyttö on yleisin syy pienten lasten huostaanottoihin Suomessa. On tärkeää muistaa, että kyse ei ole vain rahasta, vaan vauvan koko elämästä. Lapsen etu, tarpeet ja terve kehitys tulee olla kaiken lähtökohta. Päihteille raskausaikana altistuneen ja päihteiden käytön myötä vammautuneen lapsen kohdalla kyse on peruuttamattomista vammoista, joita tulisi ehkäistä kaikin mahdollisin tavoin.

Tilastojen mukaan (THL) päihdeongelma ei ole häviämässä: huumeiden käyttö on kasvava ongelma ja alkoholia juodaan edelleen humalahakuisesti. Päätöksiä tehdessä on selkeästi unohtunut, että hoitamatta jättäminen ja riittämätön apu tulee aiheuttamaan moninkertaiset kustannukset yhteiskunnalle. Pidä kiinni -ensikotien vuosittainen valtionavun tarve on ollut noin 1,4 miljoonaa euroa. Yhden lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisen kokonaiskustannus 18 ikävuoteen asti on 1—1,6 miljoonaa euroa ja lisäksi kustannuksia tulee vanhempien ja lasten erilaisista avuntarpeista.

Päihteitä käyttävillä raskaana olevilla äideillä on laissa määritelty subjektiivinen oikeus saada tarvitsemiaan palveluita. Hallitusohjelmassa linjataan, että raskaana olevien päihdeongelmista kärsivien ja perheiden, joissa on päihdeongelmia, riittävät palvelut ja kuntoutus turvataan.

Kirjallinen kysymys KK 474/2025 vp

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus turvaa päihdeongelmista kärsivien raskaana olevien naisten sekä päihdeongelmien kanssa kamppailevien vauvaperheiden kuntoutuksen ja turvallisen elämän alun näihin perheisiin syntyville vauvoille ja varmistaa, että valtakunnallisen ympärivuorokautisen Pidä kiinni -järjestelmän jatkuvuus on turvattu jatkossakin hyvinvointialueilla?

Helsingissä 18.1.2025

Sofia Virta vihr

Saara Hyrkkö vihr

Oras Tynkkynen vihr